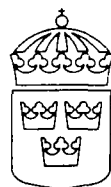

Regeringens proposition 1991/92:153

om rekonstruktion av Nordbanken

Prop.
1991/92:153

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 7 maj 1992.

På regeringens vägnar

Birgit Friggebo

Anne Wibble

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att staten via ett helägt aktiebolag förvärvar samtliga aktier i Nordbanken som ägs av någon annan än staten. Uppköpet avses utgöra ett led i en omstrukturering av Nordbanken.

Omstruktureringen föranleds av fortsatt höga kreditförluster i Nordbanken. Avsikten är att bl.a. förlustbringande tillgångar i banken skall överföras till ett särskilt bolag för att där avvecklas på så gynnsamma villkor som möjligt.

I propositionen föreslås också att regeringen, inom en ram på 20 miljarder kronor, skall bemyndigas att besluta om garantier, lån och kapitaltillskott eller vidta andra åtgärder för att stärka den finansiella basen i Nordbanken och det bolag som skall ta över en del av bankens tillgångar.

De föreslagna åtgärderna syftar till att på ett konstruktivt sätt lösa de problem som har uppkommit i Nordbanken.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 7 maj 1992

Närvarande: statsrådet Friggebo, ordförande, och statsråden Johansson, Laurén, Hörnlund, Olsson, Svensson, Hellsvik, Wibble, Björck, Davidson, Odell, Lundgren, Unckel, P. Westerberg, Ask

Föredragande: statsrådet Wibble

Proposition om rekonstruktion av Nordbanken

1 Den ekonomiska utvecklingen i Nordbanken

1.1 Nyemissionen hösten 1991

I proposition 1991/92:21 om förvärv av aktier m.m. i Nordbanken redogjorde jag för den utveckling på svensk kreditmarknad som under hösten 1991 ledde till en akut ekonomisk kris för Nordbanken. På grund av kraftigt ökade kreditförluster och stort riskengagemang i Gamlestaden AB, Nobel Industrier AB och Yggdrasil AB krävdes ett kapitaltillskott om drygt 5 miljarder kronor för att banken skulle kunna uppfylla gällande kapitaltäckningskrav. Bankens styrelse föreslog en nyemission på knappt 258 miljoner aktier med företrädesrätt för aktieägarna att för varje tvåtal aktier teckna tre nya aktier till en kurs av 20 kr. för varje ny aktie. Regeringen ansåg i likhet med banken att ett kapitaltillskott var angeläget för att stärka bankens kapitalbas. Som innehavare av 70,6 % av aktiekapitalet hade staten rätt att teckna sig för 3 643 milj. kr. av nyemissionen. Regeringens bedömning var att det inte då fanns förutsättningar för staten att placera sin andel av emissionen på kapitalmarknaden, varför staten borde teckna sin andel och garantera hela emissionsbeloppet 5 160 milj. kr. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens hemställan (NU4, rskr. 8) och emissionen genomfördes under november-december 1991. Staten blev därmed ägare till aktier motsvarande 77,3 % av aktiekapitalet i Nordbanken. Andra större aktieägare i Nordbanken är Alpinum AB (7,6 %) och Nobel Industrier (5,0 %).

1.2 Den fortsatta utvecklingen

Det svenska banksystemet har senare kommit att utsättas för ytterligare påfrestningar. Utvecklingen på finans- och fastighetsmarknaderna har försämrats sedan hösten 1991. Volymen av krediter med utebliven prestation (s.k. nödlidande krediter) och av lån med ränteeftergifter har fortsatt att öka.

Första Sparbanken — sedermera ombildad till Sparbanken Första AB — åsamkades omfattande kreditförluster, som föranledde riksdagen att i december 1991 besluta i enlighet med regeringens förslag om en statlig garanti på 3,8 miljarder kronor för ett lån avsett att trygga en rekonstruktion av banken (prop. 1991/92:63, NU12, rskr. 52). Denna insats visade sig senare otillräcklig, då en prognos i mars 1992 pekade på ett samlat kapitalbehov i storleksordningen 7,3 miljarder kronor. Regeringen gjorde den bedömningen att det fanns risk för en förtroendekris i det finansiella systemet, som kunde ge upphov till kraftiga störningar i betalningssystemet, och att staten därför borde bidra till att överbrygga de akuta problemen i syfte att åstadkomma en långsiktigt hållbar lösning. Regeringen har därför föreslagit riksdagen att bemyndiga regeringen att dels lämna ett lån på 3,8 miljarder kronor till den sparbanksstiftelse som äger banken, dels gå i borgen för lån upp till ett sammanlagt belopp av 3,5 miljarder kronor (prop. 1991/92:168). I propositionen, som ännu inte behandlats av riksdagen, ger regeringen också riksdagen tillfälle att ta del av en avsiktsförklaring angående omstrukturering av banken. Den lösning som valts innebär bl.a. att de delar av Sparbanken Förstas lånestock som kan antas komma att leda till väsentliga kreditförluster skall överlåtas till ett särskilt bolag med enda uppgift att avveckla lånestocken med bästa möjliga resultat. Vidare skall de sparbanksstiftelser som är ägare till den blivande Sparbanken Sverige ställa en betydande del av sin förmögenhet i form av aktier som säkerhet för lånen.

Även i Gota Bank har stora kreditförluster uppkommit som föranlett huvudägaren Trygg-Hansa/SPP Holding AB att lämna ett uppköps-erbjudande på samtliga aktier i banken.

I slutet av april 1992 har ledningen för Nordbanken lämnat finansdepartementet en redogörelse för konstaterade och befarade kreditförluster av större omfattning än som tidigare uppskattats. På grund av dessa förluster och en ökad andel krediter med låg eller ingen ränta är bankens intjäningsförmåga kraftigt försämrad. Problemen hänför sig till tidigare gjorda placeringar som ytterligare försämrats. De prognoser som nu gjorts ger vid handen att banken inte kommer att med oförändrad balansräkning kunna uppfylla föreskrivet kapitaltäckningskrav under hösten 1992. För att en oförändrad kapitaltäckningsnivå skall kunna upprätthållas bedöms banken behöva ett kapitaltillskott av minst samma storleksordning som vid nyemissionen 1991. Bankens lägesbeskrivning har i allt väsentligt bekräftats vid en av finansinspektionen företagen granskning.

2 Överväganden och förslag

Av den redogörelse som lämnats från Nordbanken framgår att banken är i behov av ytterligare kapitaltillskott redan under innevarande år. Problemen i banken är av sådan art att konstruktiva åtgärder måste vidtas. I egenskap av huvudägare i banken och som yttersta garant för stabiliteten i betalningssystemet har staten ett dubbelt ansvar för att

avhjälpa den uppkomna situationen. Jag vill framhålla att ett kapitaltillskott, som inte kombineras med insatser för att komma till rätta med de grundläggande strukturproblemen i banken, inte är ändamålsenligt. Vad som behövs är en lösning som långsiktigt tryggar bankens möjligheter att verka och utvecklas positivt. Denna handlingslinje har stöd hos bankens ledning.

Jag ser det därför som angeläget att snabbt få till stånd en omstrukturering av Nordbanken, så att en del av kreditportföljen skiljs av från bankens rörelse. En omstrukturering av banken bör enligt min mening genomföras enligt följande riktlinjer.

Nödlidande krediter, lån med avtalade ränteeftergifter samt andra tillgångar som belastar Nordbankens intjäningsförmåga eller som av andra skäl inte bör behållas av banken förs över till ett av Nordbanken bildat dotterbolag, i det följande kallat Securum AB. Syftet med överföringen är att Securum och dess dotterbolag skall ha till ändamål att förvalta och avveckla dessa engagemang. Avsikten är att Securum skall avskiljas från Nordbanken.

De engagemang som skall föras över till Securum kan för närvarande beräknas till ett nominellt belopp i storleksordningen 60 miljarder kronor. En slutlig bedömning kan dock inte göras innan en omfattande genomgång och värdering av berörda tillgångar är slutförd, vilket kommer att ha skett till hösten 1992.

Med den lösning jag sålunda föreslår anser jag det mindre lämpligt att nu förorda en nyemission i banken. Ägandet i banken är redan starkt koncentrerat till ett fåtal stora aktieägare. Endast en mindre del av aktiestocken är spridd bland allmänheten. Som framgått kräver den uppkomna situationen enligt min bedömning genomgripande åtgärder i banken. Med hänsyn till arten och omfattningen av de åtgärder som kan förutses kommer staten i realiteten att få bära hela ägaransvaret. Det är av dessa skäl lämpligt att staten blir ensam ägare av banken. Staten bör därför snarast möjligt erbjuda sig att förvärva samtliga aktier. Mot bakgrund av att Nordbanksaktien under senare tid har noterats till ca 18 kr. bör kursen för uppköpserbjudandet bestämmas till 21 kr. per aktie, vilket motsvarar den kurs som gällde vid emissionen hösten 1991 jämte ränta. Med en sådan kurs uppgår kostnaden för ett förvärv av samtliga aktier i annans ägo än statens till ca 2 050 milj. kr.

Min bedömning är att staten som följd av erbjudandet skall kunna komma upp i ett innehav av mer än 90 % av aktierna i Nordbanken. För att säkerställa förvärv av resterande aktier bör det skapas förutsättningar för tvångsinlösen. Eftersom staten inte lagligen kan påkalla inlösen enligt 14 kap. 9 § aktiebolagslagen (1975:1385), bör ett särskilt statligt ägt aktiebolag bildas, med uppgift att inneha aktierna i Nordbanken och vid behov påkalla tvångsinlösen.

Enligt min mening bidrar den föreslagna omstruktureringen på ett konstruktivt sätt till att lösa de uppkomna problemen. Genom överföringen av ovan nämnda slag av tillgångar till Securum stärks Nordbanken i två hänseenden. Dels kan banken koncentrera sina personella resurser på driften av normal bankverksamhet. Dels förbättras resultatet genom att

refinansieringskostnaden för de överförda tillgångarna och kreditförlusterna kommer att slutligt bäras av Securum i stället för av banken. På så sätt kan Nordbankens goda underliggande intjäningsförmåga tas till vara och banken av egen kraft bygga upp en tillräcklig kapitalbas och uppvisa en tillräcklig vinstnivå.

Sedan Securum avskiljts från Nordbanken, kan bolaget i ett inledningskede ägas av staten. Det är emellertid inte säkert att ett statligt ägande av Securum är det bästa på lång sikt. Regeringen bör därför ha möjlighet att i ett senare skede besluta att aktieinnehavet i Securum skall avvecklas helt eller delvis. Detsamma gäller beträffande det särskilda bolag som skall bildas för förvärv av aktierna i Nordbanken.

När erforderliga nedskrivningar av Nordbankens riskabla tillgångar görs, uppkommer en betydande brist i Nordbankens eller Securums balansräkning. Denna brist måste täckas. Dessutom kan kassaflödesproblem uppstå i Securum genom att dess tillgångar kan förväntas ge en löpande avkastning som är betydligt lägre än marknadsräntan. För att lösa dessa problem krävs statlig medverkan, som i första hand bör avse finansieringen av Securum.

Det statliga åtagandets omfattning och formerna för åtagandet kan inte slutligt fastslås innan den ovan nämnda genomgången och värderingen av tillgångarna är slutförd.

Åtagandets omfattning kommer framför allt att bero på tillgångarnas kvalitet och på hur snabbt avvecklingen av engagemangen kan ske. Preliminära bedömningar tyder på att den totala nuvärdesberäknade kostnaden för avvecklingen av det statliga åtagandet kan komma att uppgå till över tio miljarder kronor. Den slutliga kostnaden är dock i mycket stor utsträckning beroende av konjunkturutvecklingen och då särskilt fastighetsprisernas utveckling. Det kan därför komma att krävas mycket omfattande statliga åtaganden för att garantera en stabil finansiering.

Avvecklingen av tillgångarna i Securum måste tillåtas ta avsevärd tid. Det vore olämpligt, både av statsfinansiella skäl och mot bakgrund av den nuvarande problematiska situationen på fastighetsmarknaden och de finansiella marknaderna, att forcera en försäljning av tillgångarna i Securum. Omstruktureringen kan förutsättas leda till att bolaget kommer att kontrollera ett omfattande fastighetsbestånd.

Som jag nyss anfört kan kostnaderna för avvecklingen av det statliga åtagandet komma att uppgå till mer än tio miljarder kronor. För att trygga finansieringen av i första hand Securum bör åtaganden kunna göras till ett nominellt belopp av 20 miljarder kronor. Regeringen bör alltså begära riksdagens bemyndigande att, för åtgärder i samband med omstrukturering av Nordbanken, disponera ett kapitalbelopp om maximalt 20 miljarder kronor. Det är av de skäl jag har angett ännu för tidigt att lägga fast åtgärdernas närmare omfattning och utformning. Regeringen bör därför bemyndigas att inom ramen på 20 miljarder kronor vidta de åtgärder som är bäst lämpade för att säkerställa att statens samlade kostnader för åtgärderna blir så låga som möjligt.

De åtgärder som bör få komma ifråga inom ramen för kapitalbeloppet på 20 miljarder kronor bör inkludera statliga lånegarantier, statliga lån som löper utan ränta eller med låg ränta liksom lån med efterställd betalningsrätt, statliga kapitaltillskott och andra åtgärder som innebär en förstärkning av den finansiella basen i Nordbanken eller Securum.

Regeringen bör också begära riksdagens bemyndigande att uppdra åt riksgäldskontoret att utfärda sådana garantier och lämna sådana lån som kan komma att beslutas inom ramen för omstrukturering.

Om staten ger ett lån med en ränta som är lägre än statens upplåningsränta, uppkommer en kostnad för staten. Även andra kostnader kan uppkomma. Sådana kostnader bör täckas genom ett anslag på statsbudgeten. Regeringen föreslog i prop. 1991/92:168 om statligt engagemang för lösning av krisen i Sparbanken Första AB ett förslagsanslag under sjunde huvudtiteln, benämnt *Vissa räntekostnader m.m.*, för att täcka i första hand räntekostnader. Regeringen bör begära riksdagens bemyndigande att belasta detta anslag även i här aktuella fall.

Riksdagen bemyndigade hösten 1991 regeringen att sälja statens aktier i Nordbanken (prop. 1991/92:21, NU4, rskr. 8). Eftersom bemyndigandet naturligen bara omfattar de aktier staten ägde då, krävs det av formella skäl ett bemyndigande för regeringen att sälja också de aktier i banken som staten nu skall förvärva eller senare kan komma att förvärva.

Regeringen bör i ett senare sammanhang redovisa för riksdagen vilka åtgärder som har vidtagits med stöd av riksdagens bemyndiganden. Vidare bör regeringen göra en precisering av de budgetmässiga effekterna av de statliga åtagandena.

3 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de angivna riktlinjerna för omstrukturering av Nordbanken,
2. bemyndiga regeringen att bilda ett aktiebolag med uppgift att inneha aktier i Nordbanken,
3. bemyndiga regeringen att överföra statens aktier i Nordbanken till det bolag som avses i 2, genom överlåtelse eller genom att tillskjuta aktierna såsom apportegendom,
4. bemyndiga regeringen att intill ett belopp av 2 050 000 000 kr. svara för finansieringen av det under 2 nämnda aktiebolagets förvärv av övriga aktier i Nordbanken,
5. bemyndiga regeringen att förvärva samtliga aktier i Securum AB,
6. bemyndiga regeringen att inom en ram på 20 miljarder kronor besluta om garantier, lån och kapitaltillskott eller vidta andra åtgärder i syfte att förstärka den finansiella basen i Nordbanken och Securum AB,

7. bemyndiga regeringen att uppdra åt riksgäldskontoret att utfärda sådana garantier och lämna sådana lån som beslutas med stöd av bemyndigande enligt 4 eller 6,

8. godkänna att det i prop. 1991/92:168 föreslagna förslagsanslaget under sjunde huvudtiteln *Vissa räntekostnader m.m.* belastas med de kostnader som uppkommer till följd av åtgärder som vidtas med stöd av bemyndigandena i 2-6,

9. bemyndiga regeringen att sälja aktierna i eller på annat sätt avveckla det bolag som avses i 2,

10. bemyndiga regeringen att besluta om försäljning av aktieinnehavet i Securum AB,

11. bemyndiga regeringen att sälja de aktier i Nordbanken som kan förvärvas med stöd av bemyndigandena i 4 och 6.

Eftersom ärendet bör behandlas under innevarande riksmöte bör regeringen föreslå att motionstiden förkortas till 10 dagar.

4 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

